

Zaproszenie do nadsyłania artykułów do numeru tematycznego

„Tłumaczenia w przestrzeni muzeum”

pod redakcją Olgi Masteli

Muzeum to przestrzeń wielowymiarowej komunikacji. Kolekcje muzealne są gromadzone, przechowywane i prezentowane w różnych celach, więc odbiorcami treści muzealnych mogą być zarówno specjaliści wszelakich dziedzin (w zależności od tematyki danego muzeum czy wystawy), jak i laicy – w różnym wieku, z różnym poziomem wiedzy ogólnej, czasem też z różnym stopniem czy rodzajem niepełnosprawności. Osoby odwiedzające muzea to często turyści wywodzący się z odmiennych kultur, posługujący się różnymi językami na zróżnicowanych poziomach zaawansowania.

Temat przekładu w muzeum oraz problematyka pośredniczenia w komunikacji muzealnej wydają się jeszcze wciąż wymagać zgłębienia, choć na arenie międzynarodowej tłumaczenia muzealne doczekały się w ostatnim czasie ciekawych opracowań z perspektywy odbioru, pamięci, komunikacji, turystyki międzynarodowej, multimodalności (zob. Mertens & Decroupet 2024, Neather 2022, Chrobak & Paleczna 2021, Podpora & Gołuch 2025, Ravelli 2006, Liao 2025 i in.). Z punktu widzenia etnografii czy badań postkolonialnych sama instytucja muzeum jako taka bywa przedstawiana jako przekład (por. Sturge 2007). Ciekawych wniosków dostarczają analizy tłumaczeń tytułów dzieł malarskich (Walkiewicz 2019). Coraz więcej badań powstaje też w obszarze dostępności, przede wszystkim audiodeskrypcji dzieł sztuki i przestrzeni muzealnych (zob. m.in. Więckowski 2014, Perego 2019, Wendorff 2023 i in.). Pojawiają się również głosy dotyczące kształcenia przyszłych tłumaczy treści muzealnych (np. Manfredi 2024) oraz rozważania na temat roli, jaką tłumacz ustny pracujący w Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau pełni w edukacji na rzecz dialogu międzykulturowego (Paleczna 2019 i 2022).

Kim zatem jest tłumacz(-ka) w muzeum? Przewodnikiem? Pośrednikiem w komunikacji międzykulturowej? Edukatorem? Czy wreszcie, jak proponuje Barbara Walkiewicz (2024), ambasadorem sztuki? A może pełni wszystkie te role jednocześnie?

Proponujemy Państwu namysł nad istotą procesu tłumaczenia i recepcją przekładu w przestrzeni muzeum oraz poszukiwanie wielorakich odpowiedzi na pytania: Kto tłumaczy w muzeum? Co tłumaczy? Dlaczego, jak i dla kogo?

Do udziału w planowanym na 1. kwartał 2027 roku numerze tematycznym *Między Oryginałem a Przekładem* zapraszamy zarówno badaczki i badaczy przekładu, jak i historyków sztuki, muzealników, osoby świadczące usługi przewodnickie w muzeach, osoby zajmujące się na co dzień w praktyce tłumaczeniem ustnych, pisemnych i audiowizualnych treści muzealnych, a także przedstawicieli i przedstawicielki takich obszarów, jak media, język i komunikacja, zarządzanie instytucją muzeum, usługi dostępności (w tym także stosowanie zasad prostego języka) oraz innych obszarów.

Teksty do recenzji prosimy nadsyłać w języku polskim lub angielskim do 30.04.2026 na adres olga.mastela@uj.edu.pl.

Bibliografia

- Chrobak, Marzena & Marta Paleczna. 2021. "Communication en langues étrangères avec les visiteurs d'un lieu de mémoire : un sujet périphérique des études de traduction." *Romanica Wratislaviensia* 68: 57–68.
- Liao, Min-Hsiu. 2025. *Translation on Display: Multilingual Texts in Multimodal Museum Space*. New York: Routledge.
- Manfredi, Marina. 2024. "Training museum translators through linguistics theory, practical experience and civic engagement: A case-study." *Journal of International Museum Education* 6 (1): 93-106. <https://doi.org/10.51637/jimuseumed.1564971>.
- Mertens, Irmak & Sophie Decroupet. 2024. "Conceptualizing museum translation. Cultural translation, interlingual processes and other perspectives." *Babel* 70 (5): 593–614.
- Neather, Robert. 2022. "Translation, memory, and the museum visitor." In *The Routledge Handbook of Translation and Memory* (1st ed.) edited by Sharon Deane-Cox and Anneleen Spiessens, 155–169. London: Routledge.
- Paleczna, Marta. 2019 "Przekład ustny w Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau (PMAB): warunki pracy, problemy i profil tłumacza". *Politeja* 16 (3/60): 167-82.
- Paleczna, Marta. *Tłumaczenie wyjątkowej lekcji. Przekład ustny dla obcokrajowców zwiedzających Państwowe Muzeum Auschwitz-Birkenau*. [Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem dr hab. Marzeny Chrobak, prof. UJ, obroniona w roku 2022, niepublikowana].
- Perego, Elisa. 2019. "Into the language of museum audio descriptions: a corpus-based study." *Perspectives* 27 (3): 333–349.
- Podpora, Agnieszka & Dorota Gołuch. 2025. „Rola przekładu w budowaniu narracji w miejscach pamięci Holokaustu w Polsce. Wstępne wnioski z badania pilotażowego w Państwowym Muzeum Auschwitz-Birkenau i dalsze perspektywy”. *Przekładaniec* 50–50!: 53–64.
- Ravelli, Louise J. 2006. *Museum Texts: Communication Frameworks*. London and New York: Routledge.
- Sturge, Kate. 2007. *Representing Others: Translation, Ethnography, and the Museum*. Manchester: St. Jerome.
- Walkiewicz, Barbara. 2019. "Autour de la traduction des titres de tableaux." *Neophilologica* 31: 415–434.

Wendorff, Anna. 2023. *Sztuka dostępna dla niewidomych i niedowidzących odbiorców w londyńskich muzeach / Accessible Art for the Blind and Visually Impaired in London Museums*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.

Więckowski, Robert. 2014. "Audiodeskrypcja piękna." *Przekładaniec* 28: 109–123.